

Dr inż. Paweł Chmieliński
Zakład Polityki Społecznej i Regionalnej
Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki
Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy
ul. Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa

Autoreferat
na temat osiągnięć naukowo-badawczych, dydaktycznych, popularyzatorskich
i organizacyjnych

Warszawa 2019

1. Imię i Nazwisko

Paweł Chmieliński

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej

2.1. Dyplom ukończenia studiów inżynierskich na Wydziale Budowy Maszyn i Zarządzania **Politechniki Poznańskiej**, na kierunku Zarządzanie i Marketing - Studia Techniczno-Handlowe, realizowanych w ramach programu UE Tempus-PHARE JEP: 9561-95S (2001 r.).

2.2. Dyplom ukończenia studiów magisterskich na Wydziale Zarządzania **Akademii Ekonomicznej w Poznaniu** na kierunku Stosunki Międzynarodowe, specjalność: Studia Europejskie (2003 r.).

2.3. Dyplom ukończenia dziennych studiów doktoranckich Kolegium Zarządzania i Finansów **Szkoły Głównej Handlowej** w Warszawie, specjalność Zarządzanie i Marketing (2005 r.).

2.4. Stopień doktora nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia nadany uchwałą Rady Naukowej **Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowego Instytutu Badawczego** w Warszawie 20 grudnia 2011 r. na podstawie publicznej obrony rozprawy doktorskiej pt. "Kapitał społeczny jako czynnik rozwoju lokalnego na przykładzie realizacji programu Leader".

Promotor rozprawy:

prof. dr hab. Andrzej Kowalski

Recenzenci w przewodzie doktorskim:

prof. dr hab. Włodzimierz Dzun

prof. dr hab. Jerzy Wilkin

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

2012 – obecnie: Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie (IERiGŻ-PIB), Zakład Polityki Społecznej i Regionalnej – **adiunkt**.

2006 – 2012: Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie, Zakład Polityki Społecznej i Regionalnej – **asystent**.

2005 – 2006: Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie, Zakład Polityki Społecznej i Regionalnej – **ekonomista**.

Ważniejsze funkcje:

2008 – obecnie: Członek Rady Naukowej Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - Państwowego Instytutu Badawczego w Warszawie, od 2011 r. Sekretarz Rady Naukowej.

2012 – obecnie: Koordynator międzynarodowej sieci badawczej European Rural Development Network, ERDN (www.erdn.eu). Redaktor naczelny rocznika naukowego sieci: *Rural Areas and Development*.

2013 – obecnie: Członek Rady Programowej Research and Study Group ‘CzechRural’. Regional correspondent of the Czech Republic for European Society for Rural Sociology (przy Czech University of Life Sciences, Praga, Czechy).

2013 – 2016: Zastępca Przewodniczącego Rady Społecznej Doradztwa Rolniczego przy Mazowieckim Ośrodku Doradztwa Rolniczego.

2015 – obecnie: Członek Lokalnej Grupy Działania „Zielone Sąsiedztwo”, wiceprzewodniczący Rady LGD.

2018 – obecnie: Członek Komitetu Redakcyjnego czasopisma *AIC Economics and Management*, wyd. Bila Tserkva State Agrarian University (Ukraina). ISSN 2310-9262.

2018 – obecnie: Członek zespołu roboczego Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi „Transfer wiedzy pomiędzy nauką i praktyką”

2018 – obecnie: Członek (national representative) EU Standing Committee on Agricultural Research Food Systems Strategic Working Group (SCAR FS SWG).

2019 – obecnie: Członek zespołu roboczego Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi „Infrastruktura obszarów wiejskich”.

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2017 r. poz. 1789):

a) tytuł osiągnięcia naukowego/artystycznego

Przedsiębiorczość i polityka gospodarcza w wielofunkcyjnym rozwoju obszarów wiejskich w Polsce

b) jako główne osiągnięcie naukowe wskazuję monografię:

Paweł Chmieliński, 2019, *Przedsiębiorczość i polityka gospodarcza w wielofunkcyjnym rozwoju obszarów wiejskich w Polsce*, Studia i Monografie, tom 175, IERiGŻ-PIB, Warszawa. ISBN: 978-83-7658-800-1.

Recenzentkami w procesie wydawniczym monografii były: dr hab. Ewa Kiryluk-Dryjska (Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu) oraz prof. dr hab. Maria Alina Sikorska (Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie).

c) omówienie celu naukowego pracy i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Wskazana w pkt b) monografia obejmuje problematykę znaczenia przedsiębiorczości w kreowaniu zmian strukturalnych w obrębie rolnictwa i w zróżnicowaniu form aktywności ekonomicznej mieszkańców wsi.

Cel i metodyka badania

Celem pracy jest uzupełnienie zakresu badań w dziedzinie przedsiębiorczości o wiedzę dotyczącą szeregu zidentyfikowanych na bazie studiów literaturowych luk badawczych, pomocną w zrozumieniu swoistego charakteru działalności gospodarczej w strategiach kształtowania

budżetów rodzin wiejskich, w tym zwłaszcza rodzin rolniczych. Proefektywnościowe przemiany struktur wiejskich uwarunkowane są w dużej mierze dynamiką zmian w liczebności gospodarstw rolnych oraz skalą profesjonalizacji działalności rolniczej. W pracy przyjęto, zgodnie z definicją FADN, że działalność rolnicza *sensu stricte* jest działalnością przedsiębiorczą, a dochód z niej stanowi jeden z elementów kształtowania budżetu gospodarstwa domowego, obok pracy zarobkowej członków rodziny, działalności pozarolniczej czy też świadczeń społecznych.

Analiza literatury przedmiotu w zakresie systemu instytucjonalnego oddziałującego na rozwój przedsiębiorczości na wsi pozwoliła na wyodrębnienie kilku obszarów, w których niezbędne jest przeprowadzenie pogłębionych analiz. W związku z tym we wskazanym opracowaniu podjęto przede wszystkim problematykę uwzględniającą zagadnienia z zakresu przedsiębiorczości w kontekście wielofunkcyjnego rozwoju wsi. Analizę przeprowadzono w autorsko wyodrębnionych aspektach, co pozwoliło na rozszerzenie zakresu wiedzy dotyczącej zagadnień, jakie należy uwzględniać przy formułowaniu strategicznego podejścia polityki państwa do wsparcia rozwoju aktywności ekonomicznej mieszkańców obszarów wiejskich. W pracy podjęto próbę odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

- Jakie czynniki wpływają na uzyskanie pozarolniczego dochodu przez gospodarstwa rolne, w szczególności z własnej działalności gospodarczej?
- Jakie jest znaczenie poszczególnych źródeł dochodu w strukturze budżetu domowego rolników w zależności od wielkości ekonomicznej posiadanego przez nich gospodarstwa rolnego?
- Jak można scharakteryzować niepubliczne podmioty doradcze, określić ich potencjał do wspierania rozwoju przedsiębiorczości wiejskiej?
- Na ile na poziomie lokalnym działanie programów PROW (Program Rozwoju Obszarów Wiejskich) oraz RPO (Regionalnych Programów Operacyjnych) ma charakter komplementarny, a środki w ramach poszczególnych osi interwencji obydwu polityk sektorowych powiązane są z charakterystykami rozwoju regionów, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju przedsiębiorczości?
- Czy absorpcja środków polityki regionalnej i wiejskiej uwarunkowana jest gęstością występowania podmiotów doradczych?
- Jakimi uwarunkowaniami możemy tłumaczyć różnice w jakości rządzenia (ang. *quality of governance*) administracji lokalnej i regionalnej?

Nakreślone powyżej wieloaspektowe podejście do analizowania zjawiska przedsiębiorczości w otoczeniu społeczno-gospodarczym oraz w wymiarze regionalnym stanowiło podstawę konstrukcji opisanego w pracy kilkietapowego badania.

W pierwszej części opracowania omówiono tendencje przemian na obszarach wiejskich oraz współczesne paradygmaty rozwoju, będące podstawą prowadzonych rozważań. Pozwoliło to na osadzenie wyników prezentowanych badań w dyskusji prowadzonej w piśmiennictwie na temat znaczenia przedsiębiorczości w rozwoju gospodarczym, a zwłaszcza szczególnej roli państwa we wspieraniu postaw przedsiębiorczych, tworzenia nowych podmiotów gospodarczych wraz z otoczeniem instytucjonalnym dla ich rozwoju. W tym rozdziale przedstawiono również metodykę podejścia badawczego oraz źródła danych.

W kolejnych rozdziałach wspomnianej monografii zaprezentowano wyniki badań przeprowadzonych celem odpowiedzi na wyżej przedstawione pytania badawcze. Należy podkreślić, że o ile każde z nich jest odrębne, wszystkie dotyczą komplementarnych względem siebie aspektów wsparcia rozwoju przedsiębiorczości wiejskiej w polityce państwa. Zakres czasu, w jakim analizowane są poszczególne zagadnienia, odpowiada okresowi wdrażania pierwszego (i do 2019 r. wciąż jedyne) w pełni zakończonego cyklu programowania polityki państwa w warunkach integracji kraju ze strukturami UE Dominującym okresem analizy bezpośredniego wpływu poszczególnych narzędzi polityki państwa na przemiany społeczno-ekonomiczne wsi, ze szczególnym uwzględnieniem wskaźników obrazujących poszczególne formy oddziaływania na rozwój przedsiębiorczości, a także w zakresie charakterystyki gospodarstw domowych oraz poziomu rozwoju regionów, są lata 2009-2016. Takie podejście pozwoliło na uchwycenie zależności pomiędzy realizowaną polityką państwa, a wybranymi elementami rozwoju przedsiębiorczości oraz jej otoczenia w Polsce. Umożliwiło to również analizowanie tych zjawisk w kontekście następstw spowolnienia gospodarczego zapoczątkowanego w 2008 r., a także w świetle mechanizmów wpływających na aktywizację czynników wzrostu gospodarczego po 2012 r.

Przeprowadzone analizy w większości oparte są na materiałach z własnych badań ankietowych, statystykach masowych zawartych w bazach danych empirycznych (głównie Polskiego FADN) oraz na szczegółowym przeglądzie instrumentów uruchamianych w ramach unijnej i krajowej polityki skierowanej na rzecz rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich. Całość podejmowanych zagadnień odzwierciedla zarówno złożoność podejmowanych problemów, jak i tworzy podstawę do uogólnień natury teoretycznej dotyczących modelowania rozwoju gospodarczego z uwzględnieniem wieloaspektowego znaczenia przedsiębiorczości.

Analizy dotyczące znaczenia pozarolniczych źródeł dochodów w budżetach gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego przeprowadzono z wykorzystaniem danych Polskiego FADN. W badaniu wykorzystano dane o indywidualnych gospodarstwach rolnych, które w latach 2009-2016 nieprzerwanie uczestniczyły w Polskim FADN. Próba gospodarstw rolnych biorących udział w FADN, choć niereprezentatywna dla całości polskiego rolnictwa, stanowi jedyne źródło danych jednostkowych dla gospodarstw rolnych, pozwalających szczegółowo badać sektor rolny w Polsce. Wykorzystano metodę estymacji modeli logitowych, która umożliwiła wyodrębnienie, oddzielnie dla każdego okresu w latach 2009-2015, zbioru cech wpływających na szansę uzyskania dominującego udziału źródeł pozarolniczych w dochodach ogółem, co stanowiło podstawę oceny strategii stosowanej w dywersyfikacji działalności gospodarstw rolnych.

W pracy określono również kierunek oraz siłę powiązań pomiędzy poszczególnymi źródłami dochodu a sytuacją ekonomiczną gospodarstwa, wyrażoną poprzez zakwalifikowanie do poszczególnych klas wielkości ekonomicznej (według typologii używanej w nomenklaturze FADN). W tym celu zastosowano metodę korelacji polichorycznej dla danych panelowych nieprzerwanie uczestniczących w badaniu FADN w latach 2009-2016, a które osiągały niezerowy dochód spoza gospodarstwa rolnego.

Efektywność doradztwa na rzecz przedsiębiorczości w Polsce scharakteryzowano na podstawie badania z przełomu 2015 i 2016 r. na oryginalnie uzyskanej, reprezentatywnej próbie

podmiotów doradczych. Przyjęte podejście badawcze zakładało uwzględnienie różnorodnych podmiotów zajmujących się doradztwem na rzecz przedsiębiorczości. Z uwagi na brak danych w tym zakresie, przeprowadzono losowania zbioru podmiotów, które stanowiłyby przybliżenie rzeczywistej struktury jednostek tego typu w Polsce, co wymagało dokonania szczegółowej kwerendy internetowych baz danych, celem zbudowania katalogu podmiotów doradczych. Zbiór ten obejmował ponad 5 tys. jednostek, których działalność (zdefiniowana w ramach polskiej klasyfikacji działalności – PKD) obejmowała usługi doradcze i szkoleniowe. Następnie wykorzystano technikę doboru jednostek z zachowaniem zasad właściwych dla próby reprezentatywnej proceduralnie, w ramach której dobrano respondentów z wykorzystaniem losowych schematów doboru próby, tak aby prawdopodobieństwo wylosowania każdej jednostki z populacji było znane.

W pracy podjęto również rozważania na temat wpływu jakości zarządzania (rządzenia – *governance*) na rozwój poszczególnych regionów. Wykorzystano metodologię pomiaru i oceny jakości rządzenia, stosowaną w ramach statystyki masowej UE (Eurostat), służącą do oceny zmian w jakości usług publicznych i efektywności rządów lokalnych. Tak zdefiniowana efektywność obejmuje zagadnienia związane z jakością rządów, jak również bezstronnością w podejściu do partnerów społecznych (*sui generis* odpornością na wpływy polityczne) oraz poziomem korupcji, jako miernika zdolności władz lokalnych do sprawiedliwego podziału dóbr publicznych i właściwego zarządzania mieniem. W badaniu tym posłużono się techniką wywiadu kwestionariuszowego, w którym pytania zamknięte uzupełniono o zestaw pytań otwartych. Posłużyło to do analizy czynników przyczyniających się do różnic w jakości rządzenia (*quality of governance*) w dwóch wybranych regionach Polski, o zróżnicowanym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego.

Omówienie uzyskanych wyników

Przeprowadzone badanie pozwoliło na wielokierunkowe opisanie interakcji między skalą i formami rozpowszechnienia przedsiębiorczości, a różnego rodzaju uwarunkowaniami, wśród których wyróżniono przede wszystkim cechy społeczno-ekonomiczne użytkowników gospodarstw rolnych i zmiany w organizowaniu produkcji rolniczej.

Siła tych zależności była istotna w niemal każdym badanym okresie i dla każdej z wyodrębnionych grup gospodarstw, przy czym można wskazać, że we wszystkich analizowanych latach dochody z działalności pozarolniczej istotnie zyskiwały na znaczeniu w strukturze dochodów, nawet w przypadku gospodarstw relatywnie niewielkich ekonomicznie. Trzeba jednak podkreślić odwrotny kierunek oddziaływania wielkości wskaźnika powierzchni użytków rolnych oraz wskaźnika wielkości ekonomicznej gospodarstwa na prawdopodobieństwo uzyskania przeważającego dochodu z aktywności pozarolniczej w dochodach ogółem. Im wyższa była klasa wielkości ekonomicznej tym częściej znamionowało to większą szansę na przejście gospodarstwa w przeważającym stopniu na przedsiębiorczość rolniczą, choć jednocześnie większa powierzchnia fizyczna gospodarstwa (wyrażona w wielkości użytków rolnych), szanse te obniżała. Interpretację tych wyników można odnieść do wniosków z badań nad efektywnością funkcjonowania gospodarstw, szeroko dyskutowanych w literaturze dotyczącej małych gospodarstw w kontekście dywersyfikacji dochodów. W analizowanym przypadku strategia dywersyfikacji dochodów rodziny rolniczej w dużym stopniu zależy od efektywności zarzą-

dziania majątkiem produkcyjnym oraz obranej strategii jego wykorzystania, czyli od efektywności działania tych gospodarstw. Powierzchnia gruntów gospodarstwa rolnego, mimo, że w warunkach rozrobienia struktur agrarnych (jak w przypadku Polski) wciąż determinuje potencjał ekonomiczny gospodarstwa, natomiast w przypadku decyzji kierownika gospodarstwa rodzinnego odnośnie intensywności gospodarowania, inwestowania w odtworzenie majątku produkcyjnego czy też zwiększenia dochodów z pozarolniczych źródeł, powiązana jest z wynikami ekonomicznymi gospodarstwa, a nie wyłącznie z jego powierzchnią. Wnioskować zatem można, iż podobnie jak w innych krajach, w sektorze gospodarstw indywidualnych w Polsce techniki wytwarzania oraz umiejętne zarządzanie kształtują możliwości profesjonalizacji działalności rolniczej, podobnie jak ma to miejsce w przypadku działalności gospodarczej w pozostałych działach gospodarki. Należy przy tym wskazać, że oprócz płatności obszarowych, będących ważnym składnikiem dochodów rolniczych, zwłaszcza w mniejszych gospodarstwach, nie wykazano silnych zależności pomiędzy pozostałymi analizowanymi kategoriami wsparcia w działalności rolniczej w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) w kontekście wdrażania jej instrumentów w latach 2007-2015. Zależności te pojawiają się jedynie w wybranych latach i charakteryzują się relatywnie niewielką siłą oddziaływania na przyjętą zmienną objaśnianą.

We wszystkich analizowanych przypadkach pozarolnicza działalność gospodarcza nie stanowiła znaczącego źródła dochodu, stąd możliwości dalszych przemian segmentu rodzinnych gospodarstw towarowych w Polsce należy upatrywać w działaniach na rzecz instytucjonalnego otoczenia rolnictwa, w kierunku wspierania efektywności zarządzania majątkiem i produkcją gospodarstwa.

Zakładając, że postępująca optymalizacja struktur w grupie gospodarstw rolnych będzie powiązana przede wszystkim z dalszymi procesami koncentracji, w grupie jednostek relatywnie małych obszarowo następować będą procesy dywersyfikacji dochodów z udziałem pozarolniczych źródeł lub zapadać tam będą decyzje o zaprzestaniu działalności rolniczej. Gospodarstwa z pozostałych grup kategorii wielkości ekonomicznej już obecnie można uznać za przedsiębiorstwa rolnicze, których funkcjonowanie oparte jest o silne relacje z rynkiem, natomiast bez wpływu innych źródeł dochodu i relatywnie malejącym znaczeniu wsparcia publicznego w tym zakresie.

Podejmując w pracy zagadnienia związane z instytucjonalnym wsparciem procesów rozwoju wiejskiej przedsiębiorczości scharakteryzowano działalność placówek doradczych, opisano zasięg i znaczenie projektów uruchamianych w ramach II filaru Wspólnej Polityki Rolnej oraz w Regionalnych Programach Operacyjnych (RPO).

Na poziomie systemu instytucjonalnego, działania polityki spójności realizowane w ramach Wspólnej Polityki Rolnej, a odnoszące się do pozarolniczych funkcji obszarów wiejskich mogły być realizowane na poziomie regionalnym. Doświadczenia Polski w realizacji Regionalnych Programów Operacyjnych potwierdzają zasadność potrzeby przeniesienia programowania rozwoju oraz wdrażania instrumentów finansowych na poziom regionów NUTS 2, co wiąże się z dalszym wzmocnieniem systemu planowania i wdrażania programów w urzędach marszałkowskich, przy jednoczesnym uelastycznieniu procesów decyzyjnych w zakresie kierunków wsparcia. Można jedynie przypuszczać, że pewna elastyczność związana z dostosowa-

waniem instrumentów do specyficznych potrzeb regionalnych oraz możliwością reagowania na zmieniającą się rzeczywistość (w tym kontekście planowanie w perspektywie 7-letniej jest dużym wyzwaniem) nie jest możliwa w przypadku Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW), ustalanego w Polsce na poziomie krajowym.

W pracy wskazano na zależność, w myśl której środki RPO w poszczególnych działaniach były dodatnio skorelowane ze zmiennymi opisującymi wielkość populacji zamieszkującej dany teren, natomiast środki polityki wiejskiej powiązane były bardziej z charakterystykami fizycznej wielkości powierzchni jednostki terytorialnej. Ponieważ PROW w dużej mierze wspierał gospodarstwa rolne, a jego wymiar rolno-środowiskowy w dużej mierze zależał od fizycznej wielkości gospodarstwa, cały strumień wsparcia wykazywał istotne powiązanie z wielkością użytków rolnych na danym terenie.

Należy też podkreślić, że RPO wykazywały silne powiązania z cechami rozwoju gospodarczego, jak np. przyrostem liczby podmiotów gospodarczych, zmianami w rozwoju infrastruktury technicznej czy inwestycjami w edukację oraz kapitał ludzki.

W pracy wykazano także wyraźne związki wielkości nakładów RPO z poziomem bezrobocia na danym terenie (korelacja negatywna), co może oznaczać, że efekty programów regionalnych pozytywnie przekładają się na sytuację na rynku pracy. Trzeba zaznaczyć, że wsparcie RPO było także pozytywnie powiązane z wielkością dochodów (jak również z poziomem wydatków) jednostek samorządu terytorialnego, z poziomem rozwoju infrastruktury technicznej w danej jednostce administracyjnej.

W przeprowadzonym badaniu wykazano, że to przede wszystkim program regionalny składał się na rozwój pozarolniczych funkcji obszarów wiejskich, natomiast PROW w dużej mierze wspierał tereny, gdzie rolnictwo, wyrażane udziałem użytków rolnych w powierzchni powiatu, odgrywało dużą rolę. Jedynie działania w ramach osi IV PROW - LEADER przyczyniały się do tworzenia nowych przedsiębiorstw na obszarach wiejskich. Jest to działanie mające na celu kształtowanie lokalnej współpracy w zakresie dobrego rządzenia (*good governance*), sprzyjające podejmowaniu dialogu pomiędzy samorządami lokalnymi (administracją) oraz przedstawicielami mieszkańców, organizacji społecznych oraz przedsiębiorców, a jednocześnie artykulacji lokalnych potrzeb. W tym kontekście udowodniono, że podejście do kształtowania lokalnych strategii rozwoju ma istotne znaczenie z punktu widzenia rozwoju przedsiębiorczości.

W pracy szczegółowo omówiono cechy podmiotów prywatnych mających swój wpływ na wsparcie doradczo-szkoleniowe przedsiębiorstw, a zatem funkcjonujące w ramach otoczenia instytucyjnego przedsiębiorczości wiejskiej. Dotychczas badania tego typu miały bowiem charakter studium przypadku lub analiz wybranych jednostek. Przeprowadzone badania pozwalają lepiej zrozumieć niektóre efekty realizacji instrumentów polityki państwa w tym zakresie (zarówno na poziomie obszarów wiejskich, jak i z punktu widzenia ich oddziaływania na rozwój regionalny). Dotyczy to również przejawów przedsiębiorczości w zakresie funkcjonowania administracji publicznej, które analizowane są w kontekście teorii rządzenia (*governance*). Przyjmując, że pojęcie przedsiębiorczości zakorzenione jest u podstaw kształtujących teorię ekonomii, możemy przyjąć, że zdefiniowane problemy i pytania badawcze płynące z analizy literatury przedmiotu, bezpośrednio nawiązują do prób poszukiwania nowe-

go paradygmatu rozwoju, który w sposób holistyczny obejmowałby społeczno-ekonomiczne podstawy rozwoju, z uwzględnieniem polityki publicznej i otoczenia przedsiębiorstw działających na obszarach wiejskich.

W badaniu wyodrębniono i scharakteryzowano jednostki z silną pozycją na rynku, co wiązało się nie tylko z relatywnie dłuższym od innych okresem działalności, rozbudowanymi zasobami kadrowymi, ale przede wszystkim ze zróżnicowaną strukturą finansowania działalności (w badaniu największą bazą klientów – odbiorców swych usług legitymowały się jednostki łączące przychody z działalności komercyjnej z dedykowanymi wsparciu przedsiębiorczości środkami publicznymi). Jednocześnie można uznać, że dostępność przestrzenna placówek wsparcia przedsiębiorczości jest wysoka. Zidentyfikowane w toku badania podmioty działające na rzecz rozwoju wsi i rolnictwa tworzyły relatywnie dobrze rozwiniętą sieć, z wysokim odsetkiem pomiotów działających na zasadach komercyjnych, a więc dobrze reagujących na pojawiające się potrzeby oraz sygnały popytowe z rynku.

Oddzielną część pracy poświęcono rozważaniom dotyczącym uzależnienia rozwoju wiejskiej przedsiębiorczości od strategii zarządczej przyjmowanej przez lokalne i regionalne organy administracyjne. Podejmowane w badaniach kwestie przyczyn, konsekwencji i charakteru dobrego rządzenia i jakości rządzenia (ang. *quality of governance* - QoG) lub tzw. dobrym rządzeniem (ang. *good governance*) opierały się na określeniu czynników funkcjonowania wiarygodnych, rzetelnych, obiektywnych, nieskorumpowanych i kompetentnych instytucji publicznych, jako wyznacznika rozwoju społeczno-gospodarczego danego terenu, co jest silnie zakorzenione na gruncie ekonomii instytucjonalnej. Głównym celem badań nad jakością rządzenia było ustalenie przesłanek, od strony teoretycznej i empirycznej, tworzenia i utrzymania wysokiej jakości instytucji publicznych (administracji publicznej). W dalszej kolejności zbadano wpływ jakości rządzenia (jako wypadkowej wiarygodności, rzetelności, bezstronności, uczciwości i kompetencji) na szereg obszarów polityki i życia gospodarczego, takich jak np. funkcjonowanie służby zdrowia, rozwój przedsiębiorczości, jakość usług społecznych, czy też dostępność i jakość dóbr publicznych.

Polskie regiony charakteryzują się niskim poziomem wskaźników zarządzania (ang. *governance*) w porównaniu z większością regionów UE-15, z wyłączeniem kilku regionów Hiszpanii, Włoch i Grecji. Niskiemu poziomowi wskaźników jakości rządzenia w Polsce towarzyszy znacznie niższy poziom PKB na mieszkańca oraz zróżnicowany poziom przedsiębiorczości (rozumiany jako zmiany w liczebności nowoutworzonych podmiotów w odniesieniu do liczby mieszkańców na danym obszarze).

Analizę z tego zakresu przeprowadzono porównując przesłanki kształtowania się jakości funkcjonowania systemu administracji publicznej w województwie lubelskim i województwie pomorskim. Poziom syntetycznego wskaźnika jakości rządzenia w obu analizowanych regionach Polski wydawał się odzwierciedlać zarówno sytuację gospodarczą tych regionów, jak i ich uwarunkowania historyczne i kulturowe. Różnice te niezmiennie mają wpływ na charakterystykę porównywanych społeczności, w tym na funkcjonowanie administracji regionalnej i relacje między różnymi instytucjami i obywatelami. Znajduje to odzwierciedlenie w przeprowadzonych badaniach, w których wykazano relatywnie niższą skuteczność i jakość funkcjonowania instytucji publicznych w woj. lubelskim, co łączyć należy z charakterystyką społecz-

ności oraz poziomem aktywności obywatelskiej mieszkańców regionu. W województwie pomorskim odnotowano wyższy poziom kapitału społecznego i bardziej rozwinięte społeczeństwo obywatelskie.

W literaturze przedmiotu w Polsce szeroko komentowane są różnice w mentalności, rozwoju społeczno-gospodarczym w poszczególnych regionach kraju, co wynika z odmiennych uwarunkowań historycznych (zwłaszcza tych, związanych z wpływem kultury wschodniej i zachodniej). Przy zarysowanych różnicach w postrzeganiu różnych aspektów regionalnego życia społeczno-politycznego, członkostwo w UE miało jednoznacznie pozytywny wpływ na poziom stanowienia prawa, a obecnie poziom sprawowania rządów w znaczącym stopniu o rozwoju danego obszaru. Jednocześnie jakość rządzenia pozostaje jednym z wyznaczników jakości instytucjonalnego otoczenia przedsiębiorstw w ujęciu regionalnym, jak i lokalnym.

Wyniki omówionych badań stanowią użyteczny materiał pozwalający rozszerzyć zakres analiz nad zjawiskiem przedsiębiorczości, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień związanych z kształtowaniem przedsiębiorczości wiejskiej. Świadczą o tym następujące wnioski aplikacyjne, wynikające z całokształtu opracowanego materiału:

- W pracy wykazano, że jednostki o wielkości ekonomicznej 4-8 tys. euro produkcji standardowej wykazują cechy typowe dla drobnych gospodarstw, czyli charakteryzuje je relatywnie duże znaczenie pozarolniczych źródeł dochodu w budżecie domowym rodziny, w tej grupie wyższe są też szanse na podjęcie pozarolniczej działalności gospodarczej, co stanowi wskazówką dla polityki państwa w zakresie kształtowania instrumentów wsparcia rozwoju przedsiębiorczości (dywersyfikacji działalności);
- Szanse znaczenia pozarolniczych źródeł dochodu, w tym z pozarolniczej działalności gospodarczej istotnie maleją w przypadku gospodarstw o wielkości ekonomicznej powyżej 8 tys. euro standardowej produkcji. W miarę wzrostu wielkości ekonomicznej jednostki znaczenie pozarolniczych źródeł utrzymania maleje. Świadczy to o wysokim stopniu profesjonalizacji działalności rolniczej dużych rodzinnych gospodarstw. Tym samym za uprawnione należy traktować stwierdzenie, że jednostki silnie ekonomiczne upodabniają się do przedsiębiorstw funkcjonujących w pozostałych działach gospodarki.
- Zawarte w pracy przemyślenia stanowią istotny przyczynek do analizy oddziaływania poszczególnych instrumentów polityki państwa na rozwój w układzie terytorialnym. Oryginalne podejście badawcze zaprezentowane w pracy polega na analizie instrumentów w ramach dwóch polityk (o charakterze sektorowym) i ich wpływu na rozpowszechnienie przedsiębiorczości.
- W pracy wyodrębniono oraz opisano uwarunkowania wpływające na funkcjonowanie prywatnych podmiotów świadczących usługi doradcze na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, ze szczególnym uwzględnieniem określenia tych podmiotów, według przyjętych cech (zasięg, zakres działania, wielkość, struktura finansowania). Dzięki temu można wskazać na jednostki najbardziej efektywne (tj. z największą liczbą usługobiorców), co stanowi poszerzenie wiedzy o tych aspektach funkcjonowania instytucjonalnego otoczenia biznesu.

- Wskazano również na zależności pomiędzy podmiotami doradczymi a wykorzystaniem środków programów regionalnych oraz programu rozwoju obszarów wiejskich w latach 2007-2013. Udokumentowano, że skala rozpowszechnienia podmiotów doradczych na danym terenie jest pozytywnie powiązana z poziomem wydatków w ramach niemal wszystkich działań regionalnych programów operacyjnych, a w przypadku PROW – jedynie z wdrażaniem instrumentów osi IV LEADER tego programu.
- Powyższy wniosek wraz z pozostałymi wynikami przeprowadzonego badania jakości rządzenia stanowią silną przesłankę dla dalszej analizy tego czynnika w kontekście jakości instytucjonalnego otoczenia przedsiębiorczości regionalnej i wiejskiej w Polsce.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo - badawczych

5.1. Działalność naukowo-badawcza według obszarów tematycznych

Mój dorobek naukowo-badawczy (oraz praktyczny) skupia się wokół problematyki kształtowania się pozarolniczych funkcji rolnictwa i obszarów wiejskich oraz roli polityki publicznej w kształtowaniu zmian w systemach wiejskich i można go przyporządkować do trzech, zwartych obszarów tematycznych, omówionych w załączniku 4 do wniosku. Poniżej wskazano na wybrane publikacje, odzwierciedlające zakres i tematykę badań w poszczególnych obszarach tematycznych. Opracowania naukowe z tego obszaru badawczego publikowałem m.in. w periodykach indeksowanych na liście Web of Science (British Food Journal, Studies in Agricultural Economics, Economics of Agriculture) czy też Scopus (Rivista di Studi Sulla Sostenibilità).

5.1.1. Dywersyfikacja działalności ekonomicznej gospodarstw rolnych

1. **Chmieliński P.**, Pawłowska A., Bocian M., Osuch D., The land is what matters. Factors driving family farms to organic production in Poland, 2019: British Food Journal, DOI: BFJ-05-2018-0338. *Mój udział w publikacji wynosi 60%*.
2. **Chmieliński P.**, Hamulczuk M., 2018, Importance and territorial diversification of marketplace trade in Poland, Rivista di Studi sulla Sostenibilità, nr 1(2018), s. 211-229. *Mój udział w publikacji wynosi 50%*.
3. **Chmieliński P.**, Karwat-Woźniak B., 2014: Changes in the socio-demographic structure of villagers and employment in individual agriculture, w: The new EU agricultural policy – continuation or revolution? (red. A. Kowalski, M. Wigier, M. Bułkowska), seria „Multi-Annual Programme 2011-2014”, nr 99.1, IERiGŻ-PIB Warszawa, s. 117-129. *Mój udział w publikacji wynosi 50%*.

5.1.2. Polityka państwa na rzecz wielofunkcyjnego rozwoju wsi i rolnictwa

4. N. Potori, **Chmieliński P.**, Karwat-Woźniak B., 2014: A comparison of the agro-food sectors in Poland and Hungary from a macro perspective, w: Structural changes in Polish and Hungarian agriculture since EU accession: lessons learned and implications for the design of future agricultural policies (red. N. Potori, P. Chmieliński,

A. F. Fieldsend), Research Institute of Agricultural Economics, Budapest, s. 9-32, ark. wyd. 1,86. *Mój udział w publikacji wynosi 33%*.

5. **Chmieliński P.**, Gospodarowicz M.: A Regional Approach to Rural Development? Regional and Rural Programmes in Poland 2007–2015, *Wies i Rolnictwo*, t.181, nr 4, s. 181-197. *Mój udział w publikacji wynosi 50%*.
 6. **Chmieliński P.**, Faccilongo, N., Fiore, M., La Sala, P. 2018: Design and implementation of the Local Development Strategy: a case study of Polish and Italian Local Action Groups in 2007-2018, "Studies in Agricultural Economics", vol. 120, no. 1, pp. 25-31. *Mój udział w publikacji wynosi 50%*.
 7. **Chmieliński P.**, 2011: On community involvement in rural development – a case of LEADER programme in Poland, „Economics & Sociology”, nr 2, s. 120-128.
- 5.1.3. *Rynek pracy, aktywność zawodowa i przedsiębiorczość ludności wiejskiej*
8. **Chmieliński P.**, Karwat-Woźniak B., 2015: Changes in population and labour force in family farming in Poland, "Studies of Agricultural Economics", t. 117, nr 3, s. 140-146, ark. wyd. 0,97. *Mój udział w publikacji wynosi 50%*.
 9. Dudek M., **Chmieliński P.**, 2015: Seeking for opportunities: Livelihood Strategies in the Challenge of Peripherality, "Journal of Rural and Community Development", t. 10, z.1, s. 191-207, ark. wyd. 1,16. *Mój udział w publikacji wynosi 50%*.
 10. Karwat-Woźniak B., **Chmieliński P.**, 2013: Ludność wiejska oraz jej aktywność zawodowa i sytuacja na rynku pracy, w: Rynek pracy wobec zmian demograficznych (red. nauk. M. Kiełkowska), seria „Zeszyty Demograficzne”, nr 1, Instytut Obywatelski, Warszawa, s. 64-92, ark. wyd. 1,88. *Mój udział w publikacji wynosi 50%*.

Tabela 1. Sumaryczne zestawienie dorobku publikacyjnego

Wyszczególnienie	Liczba
Autorstwo i współautorstwo monografii	24
Redakcja naukowa monografii	6
Artykuły w czasopismach naukowych	21
Publikacje naukowe w czasopismach znajdujących się w bazie Journal Citation Reports (JRC) WoS	5
Uczestnictwo w konferencjach (z referatem)	72
w tym z referatem w języku angielskim	56
Sumaryczny Impact Factor (WoS)	2,249

Łączna, szacowana **liczba punktów według klasyfikacji MNiSW** za opublikowane artykuły, monografie oraz rozdziały w monografiach, w których po uzyskaniu stopnia doktora byłem autorem lub współautorem wynosi **532**. Natomiast liczba punktów MNiSW po uwzględnieniu

podziału punktów wynikającego ze współautorstwa poszczególnych publikacji wynosi **303**. Publikacje mojego autorstwa dotychczas uzyskały 29 cytowań w bazie Web of Science (H-indeks: 3), 24 cytowania w bazie Scopus (H-indeks: 2) oraz 364 cytowań według bazy Google Scholar (H-indeks: 11, i10-indeks: 11).

Dotychczas osiągnięty *sumaryczny Impact Factor (IF)* moich publikacji w czasopiśmie indeksowanym w bazie Web of Science wynosi **2,249**.

Pełny wykaz publikacji oraz pozostałych osiągnięć naukowo – badawczych zawarłem w załączniku 3.

Tabela 2. Informacje bibliometryczne

Źródło	Liczba cytowań	Indeks Hirsha
Web of Science	29	3
Scopus	24	2
Google Scholar	364	11

Źródło: *Web of Science Cited Reference Search, Scopus Advanced References/Reference Author, Google Scholar* [dostęp: 22.04.2019 r.].

5.2. Uczestnictwo w krajowych i międzynarodowych projektach badawczych

Po uzyskaniu stopnia doktora uczestniczyłem w przygotowaniu 28 wniosków oraz realizacji 16 projektów. Związany jestem z realizacją 6 projektów finansowanych ze środków programu **Horyzont 2020**, z czego w 4 projektach pełnię funkcję **kierownika zespołu**, a w 2 funkcję członka rady doradczej oraz eksperta.

Do najważniejszych osiągnięć w tym zakresie zaliczam aktywne uczestnictwo w pracach międzynarodowych zespołów przygotowujących lub realizujących następujące projekty:

Od 2016 r. jestem **kierownikiem zespołu badawczego IERiGŻ-PIB** w projekcie *Perception and Evaluation of Regional and Cohesion Policies by Europeans and Identification with the Values of Europe (PERCEIVE)*, finansowanym ze środków Unii Europejskiej w ramach programu **Horyzont 2020** (nabór wniosków H2020-REFLECTIVE-3-2015, umowa nr 693529). Projekt przewidziany na lata 2016-2019, realizowany jest przez konsorcjum w składzie: University of Bologna (Włochy) – lider projektu, University of Gothenburg (Szwecja), Romanian Academy - Institute of Agricultural Economics (Rumunia), Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej (IERiGŻ-PIB, Polska), University of Barcelona (Hiszpania), University of Portsmouth (Wielka Brytania), Vienna University of Economics and Business (Austria) i BAM! Strategie Culturali (Włochy).

Od 2019 r., z ramienia sieci European Rural Development Network (ERDN) jestem **kierownikiem międzynarodowego zespołu badawczego** współrealizującego projekt pt. *Sustainable Hub to Engage into Rural Policies with Actors (SHERPA)* finansowany w ramach programu **Horyzont 2020**. Projekt zgłoszony przez konsorcjum składające się z 17 członków i przygotowany na wezwanie do składania wniosków RUR-01-2018-2019-D będzie realizowany w latach 2019-2023. Koordynuję prace zespołu (współpracującego jako członkowie Sieci – tzw. *linked third-parties*) składającego się z naukowców z 5 zagranicznych jednostek naukowych:

Lithuanian Institute of Agrarian Economics (LAEI), Litwa, NAIK Research Institute of Agricultural Economics (AKI), Węgry, Romanian Academy-Institute of Agricultural Economics, Rumunia, Institute of Agricultural Economics and Information, Czechy, Institute of Agricultural Economics, Bułgaria, oraz partnerów społecznych i gospodarczych.

Brałem również czynny udział w budowaniu konsorcjum oraz przygotowaniu projektu *Advancing Sustainable Circular Bioeconomy in Central and Eastern European countries: (BIO-EASTsUP)*, w ramach naboru wniosków w ramach konkursu: H2020-RUR-18-2020 - Rural Renaissance. Projekt został zakwalifikowany do realizacji i finansowania ze środków Unii Europejskiej w ramach programu **Horyzont 2020**. Realizacja projektu rozpoczyna się w drugiej połowie 2019 roku i potrwa 3 lata. Jestem **kierownikiem zespołu badawczego** z ramienia międzynarodowej sieci badawczej ERDN.

Pełnię funkcję **kierownika zespołu badawczego**, z ramienia międzynarodowej sieci badawczej ERDN, realizującego projekt pt. *Future Oriented Collaborative Policy Development for Rural Areas and People* (akronim PoliRural, numer projektu: SEP-210522290) w ramach programu UE **Horyzont 2020**. Projekt został przygotowany przez konsorcjum składające się z 37 podmiotów i uzyskał finansowanie w ramach naboru wniosków H2020-RUR-2018-2020 (Rural Renaissance). Realizacja projektu rozpoczyna się w czerwcu 2019 roku.

Jestem członkiem zespołu IERiGŻ-PIB współrealizującego w latach 2018-2020 projekt badawczo-wdrożeniowy pt. *Platforma Żywnościowa*, finansowany ze środków **Narodowego Centrum Badań i Rozwoju**, w ramach I konkursu na projekty otwarte Strategicznego programu badań naukowych i prac rozwojowych „Społeczny i gospodarczy rozwój Polski w warunkach globalizujących się rynków” GOSPOSTRATEG (nr umowy 1/385521/2/NCBR/2018). Projekt z inicjatywy Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, realizowany jest przez konsorcjum w składzie: Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa (Lider Projektu) oraz współwykonawcy: Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - Państwowy Instytut Badawczy oraz Instytut Biotechnologii Przemysłu Rolno-Spożywczego im. prof. Wacława Dąbrowskiego. Końcowym efektem projektu jest wypracowanie rozwiązań, rekomendacji oraz uruchomienie elektronicznej platformy obrotu artykułami rolno-spożywczymi. Jestem współautorem raportu dotyczącego uwarunkowań funkcjonowania rozwiniętych i nowoczesnych giełd towarowych na świecie, rekomendującego rozwiązania na rzecz zorganizowanego handlu w formule rynku SPOT i rynku terminowego w Polsce. W styczniu 2019 r. projekt wszedł w fazę realizacji w ramach podpisanej umowy pomiędzy Krajowym Ośrodkiem Wsparcia Rolnictwa a konsorcjum w składzie: Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie S.A., Towarowa Giełda Energii S.A. oraz Izba Rozliczeniowa Giełd Towarowych S.A.

W 2018 r. uczestniczyłem w pracach zespołu koordynowanego przez N. Charron'a and V. Lapuente z **Quality of Governance Institute, University of Goetenburg** (Szwecja), realizującego badanie pt. *Qualitative Report on Quality of Government in EU regions. A study of Lubelskie and Pomorskie regions in Poland, and Catalonia and Navarra in Spain*, zleczone przez Komisję Europejską. Badania w Polsce realizowałem we współpracy z dr B. Wieliczko (IERiGŻ-PIB), badania w Hiszpanii realizowała dr A. Hombrado (Universidad Nacional de Educación a Distancia w Madrycie). Wyniki badania i rekomendacje wykorzystane zostaną

do analizy podstaw zróżnicowania regionalnego w trendach przemian w jakości rządzenia (quality of governance) w poszczególnych krajach UE.

W 2018 r. zostałem powołany do Rady doradczej (**Advisory Board**) projektu **Empowering regional stakeholders for realising the full potential of european bioeconomy** POWER4BIO realizowanego w ramach programu Horyzont 2020 (w ramach Horyzontu 20202, nabór: RUR-09-2018)

Od 2018 r., na wniosek koordynatora konsorcjum projektowego – prof. Francesco Contò z Uniwersytetu w Foggii (Włochy), zostałem powołany do grona ekspertów projektu **Short supply chain Knowledge and Innovation Network SKIN** (realizowanego w ramach Horyzontu 20202, nabór: RUR-10-2016-2017). Projekt ma na celu usystematyzowanie istniejącej wiedzy, sprzyjanie innowacjom, a także budowanie długofalowej współpracy między europejskimi rolnikami i organizacjami w zakresie rozwoju krótkich łańcuchów żywnościowych.

W 2018 r. uczestniczyłem w pracach zespołu realizującego projekt pn. *Włączenie społeczne seniorów na obszarach wiejskich Mazowsza – inicjatywy lokalne*, finansowanego w ramach planu działania **Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich** na lata 2014-2020 (umowa nr 43/UMWM/05/2018/RW-D-III). Badania prowadzone w ramach projektu miały na celu analizę sytuacji osób starszych oraz działań podejmowanych w zakresie ich aktywizacji na terenie Mazowsza, ocenę polityki senioralnej wobec mieszkańców wsi, w tym także analizę nowych instrumentów polityki społecznej i zdrowotnej mającej na celu podtrzymanie aktywności osób starszych i zapewnienie im udziału w życiu społecznym. Rezultatem zrealizowanej operacji jest monografia pt. "Włączenie społeczne seniorów na obszarach wiejskich Mazowsza – inicjatywy lokalne".

W latach 2016-2017 koordynowałem udział zespołu złożonego z pracowników IERiGŻ-PIB oraz partnerów społecznych, w projekcie finansowanym ze środków Instytutu Szwedzkiego (**Swedish Institute**, projekt o numerze 19783/2016 przewidziany do realizacji w okresie 15.08.2016 – 31.01.2017r.) w ramach programu **SI Baltic Sea Region Seed Funding Grants**. Była to inicjatywa na rzecz badań i wymiany doświadczeń w zakresie kształtowania się lokalnych systemów żywnościowych w krajach basenu morza bałtyckiego i na Białorusi. Oprócz IERiGŻ-PIB w skład konsorcjum badawczego weszli: Lithuanian Institute of Agrarian Economics (Litwa), Centre for Programme LEADER of the Republic of Lithuania (Litwa), University of Latvia (Łotwa), Nordic Centre for Spatial Development - Nordregio (Szwecja), Institute of System Research in Agroindustrial Complex (Białoruś), Lokalna Grupa Działania „Zielone Sąsiedztwo” (Polska). Celem zaplanowanych badań było omówienie uwarunkowań społeczno-ekonomicznych, formalno-prawnych oraz możliwości rozwoju inicjatyw społecznych i gospodarczych w zakresie krótkich łańcuchów dostaw produktów rolno-spożywczych. Wyniki prac badawczych opublikowane zostały w Berlin A. (red.), Tepecik Diş A. (red.), Jungsberg (red.), Chmieliński P. (współaut.) i in., 2017: *Local Food Systems Formation: The potential of local food initiatives in the Baltic Sea Region*, Nordregio Working paper 2017:7, Stockholm.

W latach 2015-2016 byłem współautorem wniosku i współwykonawcą projektu badawczego pt. „The central-eastern EU model for competitive and sustainable agriculture and rural development”, który uzyskał finansowanie w ramach Funduszu Wyszehradzkiego (**Interna-**

tional Visegrad Fund's Standard Grant, umowa nr 21510044/2015). IERiGŻ-PIB był liderem konsorcjum projektowego w składzie: Research Institute of Agricultural Economics (AKI), Budapeszt, Węgry, Czech University of Life Sciences (ČZU), Praga, Czechy, oraz Slovak University of Agriculture in Nitra (SPU), Nitra, Słowacja. Projekt obejmował zagadnienia związane ze zrównoważeniem i konkurencyjnością rolnictwa oraz obszarów wiejskich w krajach europejskich, w tym zwłaszcza krajach Grupy Wyszehradzkiej, w kontekście potencjalnych ścieżek i modeli rozwoju społeczno-ekonomicznego. W ramach realizacji projektu zorganizowano XIII międzynarodową konferencję ERDN oraz przygotowano publikację naukową, której jestem współredaktorem.

W 2014 r. uczestniczyłem, jako ekspert ds. ekonomii, w realizacji projektu pn. Rozwój przedsiębiorczości na terenach wiejskich - diagnoza, kierunki, rekomendacje dla polityki rozwoju obszarów wiejskich. Instytucją zamawiającą było Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi a projekt realizowało konsorcjum w składzie: Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. Stanisława Leszczyckiego Polskiej Akademii Nauk (IGiPZ PAN) oraz Fundacja na Rzecz Polskiego Rolnictwa (FDPA).

W 2014 r., na zlecenie **Ingenieurbüro für Landwirtschaft und Agrartechnik** (Austria), brałem udział, jako ekspert ds. polityki rolnej, w realizacji projektu pn. *Complementing EU Support for Agricultural Restructuring Project in Romania – consultancy service to define the concept of small farm and family farming*. W ramach prac projektu przedstawiłem analizę systemu wsparcia drobnych gospodarstw rolnych w Polsce, jako podstawy dla identyfikacji wyzwań stojących przed małymi gospodarstwami w Rumunii. Instytucją zamawiającą badanie było Ministerstwo Rolnictwa Rumunii.

W latach 2013-2014 byłem kierownikiem naukowym zespołu IERiGŻ-PIB przygotowującego studium porównawcze sektorów żywnościowych Polski i Węgier pt. „Structural changes in Polish and Hungarian agriculture since EU accession: lessons learned and implications for the design of future agricultural policies”. **Projekt powstał z inicjatywy węgierskiego Ministerstwa Rolnictwa**, a realizowany był we współpracy z Research Institute of Agricultural Economics (AKI) w Budapeszcie. Głównym celem studium było wskazanie wiodących procesów decydujących o przemianach obszarów wiejskich w krajach objętych analizą oraz roli unijnej polityki. W ramach prowadzonej współpracy zorganizowałem m.in. panel dyskusyjny pt. „Round table on comparison study on the structural changes in Polish and Hungarian agriculture since EU accession” w Budapeszcie (23 kwietnia 2013 r.) oraz seminarium pt. „Structural changes in Hungarian agriculture since EU accession” w Warszawie (19 czerwca 2013 r.), pod patronatem Ambasady Węgier w Polsce. Wyniki prac zespołów badawczych z Polski (17 osób) i Węgier (18 osób) ukazały się w postaci monografii, której jestem współautorem i jednym z 3 redaktorów naukowych.

W latach 2012-2013 przygotowywałem koncepcję badania oraz byłem jednym z dwóch głównych wykonawców projektu w ramach konkursu **CERGE-EI Twelfth Annual Global Development Network Regional Research Competition** (projekt nr GDN RRC 12+38) pn. “Urban-rural connections: local policy and livelihood strategies”, którego wyniki

W latach 2011-2013 brałem udział w przygotowaniu i realizacji grantu badawczego **MNiSW nr N N114 174438** pt. „Zmiany w strukturze społeczno-ekonomicznej wsi w latach 2005-

2010” (członek zespołu wykonawczego IERiGŻ-PIB). Badaniem ankietowym objęto wszystkie rodziny (rolnicze i bezrolne) w 76 wsiach w Polsce (ponad 8 tys. gospodarstw domowych). W ramach prac merytorycznych byłem odpowiedzialny za analizę sytuacji ludności wiejskiej na rynku pracy oraz skali rozpowszechnienia przedsiębiorczości wiejskiej.

Współpraca nad przygotowaniem międzynarodowych projektów badawczych obejmowała udział w konsorcjach, które opracowywały wnioski na różne wezwania do składania propozycji projektów. Oprócz realizacji wyżej wymienionych projektów, w analizowanym okresie uczestniczyłem w przygotowaniu m.in. następujących wniosków projektowych:

1. Projekt AgriWater (pełna nazwa projektu: Smart Water Management, Agriculture Management and Water Mitigation in Small Water Catchments; numer wniosku: SEP-210565617). Projekt przygotowany przez konsorcjum składające się z 24 partnerów i zgłoszony na wezwanie do składania wniosków H2020-SFS-2018-2020 (Sustainable Food Security) w ramach Horyzont 2020.
2. Projekt REMAP (pełna nazwa projektu: Redesigning Mountain Area Policy; numer wniosku: SEP-210564279). Projekt przygotowany przez konsorcjum składające się z 25 partnerów i zgłoszony na wezwanie do składania wniosków H2020-RUR-2018-2020 (Rural Renaissance) ogłoszony w ramach Horyzont 2020.
3. Projekt TRANSFORM (pełna nazwa projektu: Transformational cultural tourism for regional development). Projekt przygotowany w ramach naboru wniosków “TRANSFORMATIONS-04-2019-2020: Innovative approaches to urban and regional development through cultural tourism” w ramach programu Horyzont 2020.
4. Projekt CASHMERE (pełna nazwa projektu: Conceptualizing and Applying Value Sharing Business Models for the Modern Rural Economy) zgłoszony w ramach programu Horyzont 2020.
5. Projekt DIGITERRA (pełna nazwa: Complementary Perspectives on Rural Digitisation; numer projektu: SEP-210522268). Projekt przygotowany przez konsorcjum stworzone przez 35 podmiotów i złożony w ramach naboru wniosków H2020-RUR-2018-2020 (Rural Renaissance) programu Horyzont 2020.
6. Projekt HARMONIA (pełna nazwa projektu: Holistic approach to plant protection products’ global health impact assessment). Projekt przygotowany przez konsorcjum projektowe składające się z 18 podmiotów i zgłoszony podczas naboru SFS-04-2019-2020 (Integrated health approaches and alternatives to pesticide use: Integration of plant protection in a global health approach) w ramach programu Horyzont 2020.
7. Projekt FoodSecured (pełna nazwa: Family and smallholder farms: Food and nutrition security in a globalised market; numer wniosku: 677331-2). Projekt przygotowało konsorcjum składające się z 18 członków. Liderem projektu był Natural Resources Institute Finland. Projekt przygotowany w ramach naboru SFS-18-2015 programu Horyzont 2020.
8. Projekt TOGETHER (pełna nazwa: Farmers working TOGETHER: enabling collective action through the fostering of social capital; numer projektu: 774366). Projekt opracowa-

ny przez konsorcjum składające się z 19 partnerów I zgłoszony w ramach naboru H2020-RUR-2016-2017 Rural Renaissance - Fostering innovation and business opportunity.

9. AGRI-CN-PL (pełna nazwa: Changes in Agriculture and Rural Areas during the Polish Transformation since 1989 and Chinese Reforms since 1978). Projekt zgłoszony w konkursie SHENG 1 ogłoszonym przez Narodowe Centrum Nauki wspólnie z National Natural Science Foundation of China (NSFC). IERiGŻ-PIB wystąpił w tym konkursie wspólnie z Chinese Academy of Agricultural Sciences. Przygotowany wspólnie projekt dotyczył analizy porównawczej przemian, jakie zaszły w rolnictwie i na obszarach wiejskich w Polsce od 1989, a w Chinach od 1979.
10. Wniosek w ramach działania Erasmus+ KA2: Sector Skills Alliances, Lot2: Design and delivery of VET, pt. *Agricultural Certification and Valorization (AgriCeV)*, do którego zostałem zaproszony (wraz z zespołem IERiGŻ-PIB) przez przedstawicieli Agricultural University Athens. Wniosek został złożony w marcu 2019 r.
11. Wniosek konkursowy pt. *Social innovations for local food market formation (PROLocal)*, w ramach konsorcjum koordynowanego przez Lithuanian Institute of Agrarian Economics, Lithuania. Celem proponowanego projektu była analiza krótkich łańcuchów dostaw, systemu sprzedaży bezpośredniej producentów rolnych na lokalnych rynkach oraz zakres promocji produktów regionalnych w krajach basenu Morza Bałtyckiego. Projekt został złożony w 2016 r. w ramach INTERREG Baltic Sea Region Programme.

5.4. Odbyte kursy, staże naukowe, współpraca międzynarodowa oraz aktywność na konferencjach krajowych i zagranicznych

Kursy i staże zagraniczne

W latach 2010-2011 odbyłem staż naukowy w ramach grantu Norweskiego Mechanizmu Finansowego i Mechanizmu EOG (nr FSS/2010/II/D3/W/0153). W okresie 08.2010 r. - 02.2011 r. przebywałem w Sogn og Fjordane University College, Norwegia w charakterze wizytującego naukowca (*visiting fellow*) realizując badania pt. Kapitał społeczny, proces rządzenia a rozwój lokalny w Norwegii. W ramach kontynuacji ww. badań w 2011 r. realizowałem kolejny grant badawczy Norweskiego Mechanizmu Finansowego i Mechanizmu EOG nr FSS/2011/V/D3/W/0028, pt. Program rozwoju obszarów wiejskich regionu Sogn og Fjordane a rozwój społeczności lokalnych w Sogn og Fjordane University College, Norwegia.

W 2017 r. zostałem zaproszony przez przedstawicieli Portsmouth Business School, University of Portsmouth do poprowadzenia cyklu wykładów dotyczących kształtowania polityki rolnej w UE. Podczas wizyty studyjnej brałem udział w pracach na rzecz metodologii szacowania synergii i konfliktów poszczególnych działań wdrażanych w ramach polityki spójności oraz wspólnej polityki rolnej UE.

W marcu 2017 r. brałem udział w cyklu wykładów oraz debacie w ramach Lecture Series in Law & Economics organizowanych przez Politechnikę w Zurichu (ETH Zurich). Podczas pobytu zaprezentowałem również wykład pt. *Small farms, food chains and social innovation in Polish rural areas* dla przedstawicieli Rural Economy Research ETH Zurich.

Ponadto uczestniczyłem w kursie naukowym pt. *Relative strangers? The family and households in society*, organizowanym przez University of Cambridge w dniach 7-9 lipca 2017 r. Seminarium dotyczy m.in. aspektów związanych z określeniem znaczenia i uwarunkowaniami przemian gospodarstw domowych w kontekście rozwoju lokalnego i społecznego.

Konferencje naukowe

Wyniki prac badawczych prezentowałem systematycznie na konferencjach naukowych. W latach 2011-2019 brałem czynny udział w 72 konferencjach i seminariach naukowych o zasięgu krajowym i międzynarodowym, z czego na 56 wygłosiłem referat w języku angielskim.

Byłem członkiem komitetów: organizacyjnego i/lub naukowego, **12 Polsko-Bułgarskich konferencji i seminariów naukowych**, organizowanych w latach 2007-2018 przez IERiGŻ-PIB wraz z partnerami naukowymi w Bułgarii, pod patronatem Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Republice Bułgarii, Ministerstwa Rolnictwa Bułgarii oraz polskiego Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Do najważniejszych osiągnięć w zakresie aktywności międzynarodowej zaliczam inicjację, współorganizację oraz kierownictwo naukowe (z ramienia Sieci) **8 międzynarodowych konferencji** sieci European Rural Development Network, organizowanych we współpracy z partnerami z kraju i zagranicy:

- X. konferencja ERDN pt. "Knowledge as a factor of rural areas development", org. Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Poznań – Zielonka, Polska, 17-20.10.2012 r.
- XI. konferencja ERDN pt. "EU transformations under CAP 2007-2013 and rural development perspectives in the future programming period 2014-2020", org. Romanian Academy – Institute of Agricultural Economics & Romanian Association of Rural and Agri-food Economy "Virgil Madgearu", General Berthelot/Hateg, Rumunia, 3-4.10.2013 r.
- XII. konferencja ERDN pt. "Rural development in eastern EU and neighbourhood countries – present and future", org. State Agrarian University of Moldova, National Institute for Economic Research, Academy of Sciences of Moldova, Kiszyniów, Mołdawia, 2-4.10.2014 r.
- XIII. konferencja ERDN pt. „The central-eastern EU model for competitive and sustainable agriculture and rural development”, org. IERiGZ-PIB, Zakopane, Polska, 18-21.10.2015 r.
- XIV. konferencja ERDN pt. "Knowledge sharing and innovation in agriculture and rural areas", org. AKI – Research Institute of Agricultural Economics, Budapeszt, Węgry, 3-5.10.2016 r.
- XV. konferencja ERDN pt. "Innovation and Cooperation in Smart, Sustainable and Inclusive Rural Regions", org. Federal Institute of Agricultural Economics, Eisenstadt, Austria, 3-4.10.2017 r.
- XVI. konferencja ERDN pt. "CAP 2020+: experiences and ideas for future rural areas and developmen", org. University of Agricultural Sciences and Veterinary Medicine, Cluj-Napoca, Rumunia, 17-19.09.2018 r.

- XVII. konferencja ERDN pt. "CAP 2021+: balanced development among the dimensions of rural sustainability", org. Institute of Agriculture Economics and Information Prague, Czech Republic, Velké Bílovice, Czechy, 24-26.09.2019 r. (w przygotowaniu).

W 2018 r. na zaproszenie przedstawicieli Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – PIB (IUNG) w Puławach uczestniczyłem w debacie panelowej, podczas konferencji projektu BioEcon pt. „Wizje biogospodarki i polityki rolnej” (25-26 września 2018, Puławy). Konferencja została zorganizowana przez pracowników Zakładu Biogospodarki i Analiz Systemowych IUNG jako wydarzenie towarzyszące 167. międzynarodowego seminarium European Association of Agricultural Economists EAAE pt. *European Agriculture and the Transition to Bioeconomy* (org. IUNG, 24-25.09.2018 r.). W debacie uczestniczyli również prof. Nicholas Kalaitzandonakes z Uniwersytetu w Missouri (USA) oraz dr Davide Viaggi z Uniwersytetu w Boloni (Włochy), a jej moderatorem był dr Stelios Rozakis (IUNG oraz Technical University of Crete, Chaniá).

W 2018 r. byłem pomysłodawcą oraz głównym organizatorem międzynarodowych warsztatów naukowych pt. ***Development of Bioeconomy in Central and Eastern Europe (BioEcon, BIOEAST and ERDN joint workshops)***, które odbyły się na University of Agricultural Sciences and Veterinary Medicine w Klużu-Napoce w Rumunii (7.09.2018r.). Współorganizatorami warsztatów były: IERiGŻ-PIB i ERDN (partnerzy projektu BioEast) oraz Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa PIB (w ramach realizacji projektu H2020 pt. BioEcon). Warsztaty organizowane w przededniu dorocznej konferencji ERDN, miały na celu przybliżenie problematyki badań, definicji, metod oraz wskaźników używanych do oceny rozwoju biogospodarki w poszczególnych krajach Europy, w tym zwłaszcza Europy Środkowo-Wschodniej. Punktem wyjścia do dyskusji była prezentacja dwóch inicjatyw w ramach których problematyka rozwoju biogospodarki ujmowana jest systemowo – projektu BioEcon oraz międzynarodowej inicjatywy BIOEAST.

W ramach **XV. Kongresu Europejskiego Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnych (EAAE) pt. Towards Sustainable Agri-Food Systems: Balancing between Markets and Society**, odbywającego się w dniach 29.08-1.09.2017 r. w Parmie (Włochy) zorganizowałem oraz przewodniczyłem sesji specjalnej pt. *Networks, Social Innovations and Short Food Supply Chains* (O.S. 8.5.). Sesja obejmowała 3 wystąpienia naukowców reprezentujących instytucje naukowo-badawcze z Polski, Włoch, Holandii i Węgier, reprezentujących członków i sympatyków sieci badawczej European Rural Development Network. Dyskutantem w panelu był prof. Jerzy Wilkin (IRWiR PAN).

12.04.2017 r. współorganizowałem seminarium pt. "Działania w ramach podejścia LEADER w monitoringu i ocenie PROW 2014-2020" (IERiGŻ-PIB). Seminarium poświęcone było prezentacji założeń, metodologii i etapów analizy i oceny narzędzi polityki wiejskiej, w tym Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 oraz szczególnie działań w ramach programu LEADER. Miało również na celu omówienie aktualnych działań Lokalnych Grup Działania w zakresie wspierania procesu tworzenia nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich oraz stanu realizacji działań lokalnych strategii rozwoju. Zgromadzony materiał badaw-

czy posłużył m.in. w pracach nad oceną *on-going* Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 w latach 2014-2016, której byłem współautorem.

W ramach realizacji projektu H2020 PERCEIVE m.in. byłem również organizatorem seminarium pt. „Fundusze strukturalne i polityka regionalna w rozwoju obszarów wiejskich woj. dolnośląskiego”, 21.03.2017 r., z udziałem przedstawicieli władz samorządowych oraz osób zaangażowanych w tworzenie i wdrażanie polityki rozwoju województwa dolnośląskiego. Podczas seminarium zaprezentowałem referat pt. „Ewolucja lokalnych systemów żywnościowych w kontekście rozwoju przedsiębiorczości wiejskiej” oraz poprowadziłem dyskusję panelową.

5.5. Działalność popularyzująca naukę, aktywność organizacyjna i ekspercka

Od 2008 roku nieprzerwanie jestem członkiem Rady Naukowej IERiGŻ-PIB. Od 2011 r. pełnię funkcję Sekretarza Rady Naukowej (na tę funkcję powołano mnie czterokrotnie, ostatnio w kadencji RN 2017-2021).

Od lutego 2018 r. wspieram działania Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, uczestnicząc w pracach **Standing Committee for Agricultural Research (SCAR)** – ciała doradczego, powołanego przez Radę Unii Europejskiej¹. Reprezentuję Polskę w grupie zajmującej wyznaczaniem przyszłych problemów badawczych w zakresie przemian i rozwoju systemów żywnościowych w krajach członkowskich (Strategic Working Group for Food Systems). Uczestniczyłem w pracach prowadzących do rekomendacji grupy opublikowanych m.in. w raporcie pt. *Assessment of Research and Innovation on Food Systems by European Member States*, SCAR FS SWG. Luxembourg: Publications Office of the European Union (DOI:10.2777/617772).

W latach 2017 i 2018 zostałem powołany do pełnienia funkcji **recenzenta** unijnej Agencji ds. Badań Naukowych (Research Executive Agency - REA) na potrzeby wniosków składanych w ramach **Marie Curie Skłodowska Action Individual Fellowships** (indywidualne granty badawcze) programu **Horyzont 2020**. W ramach naborów H2020-MSCA-IF-2017 oraz H2020-MSCA-IF-2018 prowadziłem ocenę, przygotowywałem raporty ewaluacyjne, uczestniczyłem z zdalnych posiedzeniach zespołów oceniających, wypracowywałem ocenę końcową łącznie dla 16 wniosków konkursowych w dyscyplinie nauk społecznych/ekonomii.

W 2017 r. uczestniczyłem w pracach zespołu IERiGŻ-PIB podczas badania ewaluacyjnego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 w latach 2014-2016. Byłem odpowiedzialny za analizę działań społeczno-ekonomicznych PROW oraz działalności Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich.

W 2013 r. zostałem zaproszony do udziału w jednej z 8 głównych debat XVII Festiwalu Nauki w Warszawie, pn. Kapitał społeczny – czy konieczny czynnik budowania lepszej Polski, (Uniwersytet Warszawski, 21.09.2013r.). Debatę z udziałem prof. Anny Gیزی-Poleszczuk (UW), dr. hab. Jakuba Growca (SGH) i moim poprowadził prof. Janusz Czapiński (UW).

¹ Regulation of the Council of the EU on the coordination of agricultural research the Committee adopted its own rules of procedure in line with those adopted by the Commission on 31 January 2001 and in accordance with Council Decision 1999/468/EC.

Zostałem również zaproszony do wygłoszenia wykładu pt. "Przedsiębiorczość pozarolnicza na obszarach wiejskich z perspektywy 10 lat po akcesji", który otwierał debatę podczas XI Rolniczego Festiwalu Nauki, organizowanego przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, 17.10.2014 r.

W 2013 r. zostałem powołany przez Marszałka Województwa Mazowieckiego na członka **Rady Społecznej Doradztwa Rolniczego** przy Mazowieckim Ośrodku Doradztwa Rolniczego, w której pełniłem funkcję Zastępcy Przewodniczącego Rady (w latach 2013-2016).

Znajduję się na liście recenzentów m.in. następujących periodyków:

- Journal of Rural Studies
- British Food Journal
- Regional Studies
- Sustainability
- International Journal of Food System Dynamics
- Studies in Agricultural Economics
- European Countryside
- Journal of Agribusiness and Rural Development
- Zeszyty Naukowe SGGW
- Intercathedra
- Rural Areas and Development
- Journal of Co-operative Organization and Management
- Wiadomości Statystyczne
- Economics of Agriculture.

Działalność w ramach międzynarodowej Sieci naukowej European Rural Development Network

Od 2012 r. pełnię funkcję koordynatora międzynarodowej sieci badawczej skupiającej interdyscyplinarne grono naukowców zajmujących się badaniami przemian społeczno-ekonomicznych na obszarach wiejskich, ze szczególnym uwzględnieniem krajów Europy Środkowo-Wschodniej.

Europejska Sieć Rozwoju Obszarów Wiejskich (**European Rural Development Network – ERDN**, www.erdn.eu) została powołana w 2002 r. jako forum wymiany idei i doświadczeń badawczych oraz platforma współpracy polskich i europejskich instytucji naukowo-badawczych (zwłaszcza z obszaru Europy Środkowo-Wschodniej) w zakresie rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa, w perspektywie rozszerzenia Unii Europejskiej i kształtowania jej przyszłych polityk. Obecnie sieć skupia ponad 20 jednostek naukowych z 11 krajów, głównie państw Grupy Wyszehradzkiej oraz Europy Środkowo-Wschodniej. Przedstawiciele kolejnych 23 jednostek badawczych mają status sympatyków Sieci. Jestem odpowiedzialny za

koordynację działalności Sieci, inicjowanie i organizację dorocznej konferencji oraz publikację wyników badań członków sieci w ramach rocznika ERDN pn. *Rural Areas and Development*.

W ramach sieci ERDN oraz innych inicjatyw aktywnie współpracuję z naukowcami z **Węgier** (AKI, Instytut Ekonomii Węgierskiej Akademii Nauk), **Rumunii** (Instytut Ekonomiki Rolnictwa - Rumuńska Akademia, Uniwersytet Ekonomiczny w Bukareszcie), **Czech** (Uniwersytet Przyrodniczy w Pradze, UZEI - Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Informatyki w Pradze), **Słowacji** (Słowacka Akademia Nauk, Słowacki Uniwersytet Rolniczy w Nitrze), **Litwy** (LAEI Instytut Ekonomiki Rolnictwa w Wilnie, Centrum LEADER oraz metodologii doradztwa rolnego w Kownie), **Bulgarii** (Instytut Ekonomiki Rolnictwa w Sofii, Akademia Nauk Rolniczych, Uniwersytet Rolniczy w Płowdiw), **Słowenii** (Uniwersytet Primorska), **Chorwacji** (Uniwersytet w Zagrzebiu), **Włoch** (Uniwersytety w Fogii oraz Florencji, CREA), **Austrii** (AWI Instytut Ekonomiki Rolnictwa Wiedeń) **Serbii** (Instytut Ekonomiki Rolnej w Belgradzie), oraz z innych krajów (m.in. Uniwersytet Portsmouth - Wielka Brytania; LEI, WUR – Holandia; Uniwersytet Goeteborg i Nordregio – Szwecja; Athens University of Economics and Business – Grecja; Uniwersytet w Barcelonie – Hiszpania; SFUC – Norwegia; Instytut Ekonomiki Rolnictwa, Ministerstwo Rolnictwa – Białoruś; Instytut Badań Regionalnych, Instytut Ekonomiki Rolnictwa, Uniwersytet Rolniczy, Akademia Nauk – Ukraina; Uniwersytet w Akdeniz – Turcja; Narodowy Instytut Badań Ekonomicznych Akademii Nauk – Mołdawia, Uniwersytet Agrarny w Kosowie).

Od 2015 r. ERDN jest członkiem międzynarodowej inicjatywy na rzecz rozwoju zintegrowanej biogospodarki w Europie Środkowo-Wschodniej: BIOEAST (**Central Eastern European Initiative for Knowledge-based Agriculture, Aquaculture and Forestry in Bioeconomy**). W ramach działalności inicjatywy 20 września 2017 r. węgierskie przedstawicielstwo FAO, Ministerstwo Rolnictwa Węgier oraz AKI Instytut Badawczy Ekonomiki Rolnictwa w Budapeszcie zorganizowały konferencję pt. *Added Value Of Cooperation in Bioeconomy Research – Two Years Progress Of The Bioeast Initiative*, podsumowującą osiągnięcia 2 lat funkcjonowania tego porozumienia. Podczas konferencji wraz z dr. Klausem Wagnerem (AWI, Austria) zaprezentowałem osiągnięcia naukowe oraz organizacyjne ERDN w sesji dyskusyjnej pt. *Cooperation in a bottom up research network*.

W latach 2014-2018 prowadziłem współpracę z redakcją kwartalnika *Studies in Agricultural Economics* (indeksowanego w bazie Core Collection Web of Science), w ramach której każdego roku pierwszy z zeszytów czasopisma przygotowany był we współpracy z ERDN i w całości poświęcony był prezentacji prac naukowo-badawczych członków Sieci.

Ważnym aspektem działalności European Rural Development Network jest promocja wspólnych badań oraz współpracy pomiędzy jej członkami i partnerami. W latach 2016-2019. przedstawiciele instytucji skupionych w strukturach Sieci wspólnie uczestniczyli w pracach 4 konsorcjów naukowych przygotowujących wnioski w ramach naborów programu ramowego UE Horyzont 2020 (RUR-09-2017, RUR-15-2017, SFS-34-2017, SFS-12-2017) oraz dzięki współpracy koordynowanej w ramach ERDN, realizują projekty badawcze programu Horyzont 2020 (PERCEIVE, SIMRA, PoliRural, SHERPA, BIOEASTup).

Od 2012 r. jestem redaktorem naczelnym rocznika European Rural Development Network pt. *Rural Areas and Development* (indeksowanego w AgEconSearch, SSRN, CEJSH, PBN, CeON, Google Scholar).

W 2015 r. zainicjowałem współpracę ERDN ze stowarzyszeniem EuroMed (European and Mediterranean) Academy of Business, w ramach której zorganizowano sesję naukową pt. *New network models for the development of the agri-food sector* podczas dorocznej konferencji EuroMed (która odbyła się w dniach 16-18 września 2015 r. w Weronie, Włochy). ERDN wraz z IERiGŻ-PIB wydał materiały konferencyjne w publikacji pt. *Evolution of Producers Organizations as organizational model for the development of services, district networks systems, managerial skills of agri-food SME, technology transfer and internationalization* (pod red. Piermichele La Sala i Mariagrazii Perri - University of Foggia), do której przygotowałem wprowadzenie.

Konsekwentnie realizowaną strategią dalszego rozwoju kierowanej przeze mnie Sieci jest umacnianie współpracy i integracja działań instytucji naukowych z państw Unii Europejskiej, w tym zwłaszcza z krajów Europy Środkowej i Wschodniej, wspieranie wspólnych działań na rzecz szerszego włączenia członków Sieci w proces ubiegania się o granty w ramach programu Horyzont 2020 oraz działania na rzecz pogłębiania integracji środowiska naukowego skupionego wokół ERDN poprzez organizację i uczestnictwo w wydarzeniach naukowych, działalność publikacyjną i popularyzatorską oraz funkcjonowanie platformy internetowej www.erdn.eu.

